

сті на землю; підвищити ефективність використання та охорони земельних ресурсів; здійснити раціоналізацію землекористування та створити інвестиційно привабливе і стає землекористування; запровадити повноцінний ринок земель; поліпшити екологічну ситуацію в країні тощо.

Без внесення якісних змін у політику земельних відносин в Україні не можна очікувати поліпшення життя і зміни характеру суспільства в цілому. Необхідні радикальні перетворення, пов'язані не стільки з фізичним перерозподілом землі, скільки з встановленням, вилученням та перерозподілом її рентної вартості, створенням економіко-правових регуляторів руху землі-капіталу, високоефективних територіальних систем землегосподарування.

Драган І. В., к.е.н., с.н.с.,
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України», м. Київ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ

Однією з найважливіших основ забезпечення стійкого розвитку є економічне регулювання природокористування та забезпечення екологічної безпеки. З огляду на тенденції, що позначилися в останні роки, слід зазначити загострення екологічних проблем у ряді регіонів України й посилення в цьому зв'язку стурбованості населення, органів державної влади й місцевого самоврядування.

Для підвищення еколого-економічної ефективності сус-

пільного виробництва необхідно проведення державою певної економічної політики. Безумовно, ця політика повинна бути стимулюючою, тобто спрямованою на економічне зростання, бо тільки в цьому випадку формуються умови для розширеного відтворення всіх факторів, у тому числі й природного середовища. Однак стимулююча економічне зростання політика може впливати на стан навколишнього середовища.

Для аналізу впливу макроекономічної політики на стан навколишнього середовища виділимо дві групи макроекономічних заходів.

Власне макроекономічні заходи, які проводяться в рамках всієї економіки й на рівні промислового сектора. Вони не можуть мати яскраво виражених екологічних цілей. До таких макроекономічних заходів належать структурна перебудова економіки, реформа ціноутворення, лібералізація зовнішньої торгівлі, стимулювання приватних інвестицій, бюджетно-податкова реформа тощо.

Заходи, що мають екологічну спрямованість, що сприяють формуванню еколого-збалансованій макроекономічній політиці, підвищенню еколого-економічної ефективності суспільного виробництва. Вони містять у собі ухвалення різних стандартів і нормативів природоохоронної діяльності, введення платежів за забруднення навколишнього середовища, реалізацію регіональних і галузевих екологічних програм, стимулювання приватних інвестицій та ін.

Проведемо оцінку впливу макроекономічної політики на стан навколишнього середовища, що дозволяє простежити їхній зв'язок з позитивним і негативним впливом на на-

вколишнє середовище. Макроекономічна політика періоду реформ неоднозначно вплинула на стан навколишнього середовища [2]. Вплив на стан навколишнього середовища простежується в основному через інвестиції. Позитивний вплив на навколишнє середовище мають інвестиції у високотехнологічні, трудомісткі й, отже, екологічно чисті виробництва, а також інвестиції в очисні устаткування, ресурсозберігаючі технології. Інвестиції в капіталомісткий первинний сектор економіки призводить до виснаження природних ресурсів, викликає забруднення навколишнього середовища. Спад виробництва в період реформ, викликаний структурною перебудовою, призвів з одного боку, до зниження забруднення, а з іншого боку, підсилив небезпеку виникнення техногенних катастроф, підвищив експлуатацію природних ресурсів. Макроекономічна й політична нестабільність у країні, нераціональне використання обмежених коштів на державні витрати також перешкождали раціональному природокористуванню. Серед причин негативного впливу макроекономічної політики можна виділити інституціональну неефективність і неефективність державної політики.

Еколого-збалансована макроекономічна політика повинна бути доповнена заходами екологічної спрямованості, і заходами спрямованими на підвищення ефективності роботи системи державного регулювання. У структурі державного механізму важливою ланкою є економічне стимулювання природоохоронної діяльності, що включає в себе дві сторони: зацікавленість і відповідальність. Воно покликано створити умови, при яких економічно вигідно дотримувати встановлених екологічних регламентацій й обмежень, не зменшуючи

свободи підприємств. Система стимулювання спрямована на екологізацію всіх стадій відтворення, а тому – і на підвищення ефективності суспільного виробництва [1].

У глобальному масштабі, виплати за забруднення – повсюдно використовуваний інструмент, що має ринкову основу. Податок на окрему продукцію широко застосовується як податок на мастила (у Фінляндії, Франції, Німеччині, Італії й Нідерландах). Фінляндія також застосовує податок на окрему продукцію для підтримки своєї системи внесення задатку шляхом оподаткування стандартної тари для напоїв, і ці податки не підлягають поверненню. Також підлягають оподаткуванню пестициди, добрива, батарейки, що містять ртуть і кадмій, а також пальне.

Останнім часом вітчизняною економічною наукою висунутий цілий ряд принципів положень з вдосконалення економічного механізму природокористування, зокрема, платності природокористування, механізму перерозподілу доходів, акумулювання й витрати коштів на екологічні цілі, однак у законодавстві спостерігається процес згорання й спрощення економічних інструментів.

На сучасному етапі в Україні не тільки не розвивається економічне стимулювання природоохоронної діяльності, але спостерігається поступовий відхід від цього принципу. Завдання полягає в тому, щоб розвиток системи економічного й фінансового регулювання екологічної безпеки в Україні здійснювався еволюційним шляхом, спирався на наявні в інших країнах розробки, базувався на реальних можливостях економіки.

З метою формування еколого-збалансованої макроеко-

номічної політики, спрямованої на підвищення еколого-економічної ефективності суспільного виробництва, визначені взаємозв'язки проведеної загальноекономічної політики, стану навколишнього середовища й природоохоронної політики. У результаті вивчення впливу макроекономічних заходів на екологічну ситуацію в Україні було зроблено висновок про те, що спад виробництва, викликаний структурною перебудовою й несприятливою макроекономічною політикою, з одного боку, призвів до зниження забруднення, з іншого боку – підсилив небезпеку виникнення техногенних катастроф, підвищив експлуатацію природних ресурсів. Макроекономічна й політична нестабільність у країні в період реформ, неефективна податкова система, нераціональне використання обмежених коштів на державні витрати також перешкождали раціональному природокористуванню. Пропозиції щодо проведення еколого-збалансованої макроекономічної політики полягають в тому, що основою стратегії розвитку України повинно стати стимулювання державою інвестицій у високотехнологічні галузі.

Список літературних джерел

1. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст] / О. М. Алімов, О. О. Демешок, І. В. Драган, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін. – Київ; Державна Установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 520 с.

2. Кашенко О. Л. Механізми фінансового і правового регулювання у природокористуванні / О.Л. Кашенко // Фінанси України. – 2001. – №2. – С. 141-146.